

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS KALOJEN, ÄYRIÄISTEN JA NILVIÄISTEN SEKÄ NÄISTÄ SAATAVIEN TUOTTEIDEN ELÄINTAUTEJA KOSKEVISTA VAATIMUKSISTA EUROOPAN YHTEISÖN SISÄMARKKINOILLA

Taustaa

Vesiviljelyeläinten terveysdirektiiviä 2006/88/EY¹ on sovellettu 1.8.2008 lähtien. Tämän direktiivin nojalla on annettu komission asetus (EY) N:o 1251/2008 *neuvoston direktiivin 2006/88/EY täytäntöönpanosta vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden markkinoille saattamista ja yhteisöön tuontia koskevien edellytysten ja todistusvaatimusten osalta ja tartunnanlevittäjien luettelon vahvistamiseksi*. Komission asetuksessa N:o 1251/2008 asetetaan eläintauteja koskevat ehdot ja terveystodistusmallit **elävien kalojen, äyriäisten ja nilviäisten** ja niistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä kauttakuljetuksessa kolmannesta maasta EU-maan kautta kolmanteen maahan. Uudet terveystodistukset astuivat voimaan 1.7.2009.

Komission asetus N:o 1251/2008 on sellaisenaan voimassa ja velvoittava, ja se aiheuttaa merkittäviä muutoksia maa- ja metsätalousministeriön asetukseen (312/2007) elävien kalojen, äyriäisten ja nilviäisten sekä näistä saatavien tiettyjen tuotteiden eläintauteja koskevista vaatimuksista, joten kansallinen asetus on syytä uusia kokonaan. Myös maa- ja metsätalousministeriön asetusta 866/2008 Euroopan yhteisön ulkopuolisista maista tuotavista eräistä elävistä eläimistä sekä niiden alkioista ja sukusoluista ollaan muuttamassa.

Komission asetus N:o 1251/2008 on ladattavissa verkkosivulta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:337:0041:0075:FI:PDF>. Komissio on laatinut asetuksen tulkintaa helpottavan ohjeen SANCO/4788/2009.

Sisämarkkinatuonnin ja -viennin ohje viljelykaloille ja koristekaloille löytyy Eviran verkkosivulta

http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet_ja_terveys/tuonti_ja_vienti/sisamarkkinakauppa_eli_tuonti_ja_vienti_eu-jasenmaissa/.

Komission asetuksen N:o 1251/2008 soveltamisala ja sen rajaukset

Komission asetuksen N:o 1251/2008 soveltamisalaan kuuluvat kalat ja vedessä elävät äyriäiset ja nilviäiset, jos ne ovat viljeltyjä, ja myös luonnonvesistä pyydystetyt kalat, äyriäiset ja nilviäiset, jotka on tarkoitettu viljelyyn. Aikaisemmin käytännössä vain kalojen ja nilviäisten kaupan terveystoimia säädeltiin yhteisön lainsäädännössä, ja äyriäisten terveystoimista säädettiin kansallisesti. Nyt äyriäiset siis kuuluvat komission asetuksen soveltamisalaan, mutta vain siinä tapauksessa, että ne ovat viljeltyjä tai tulossa viljelyyn.

Soveltamisalaan kuuluvat myös kaupallisiin akvaariotiloihin tuotavat koristevesieläimet (kalat, äyriäiset ja nilviäiset). Kaupallisella tilalla tarkoitetaan mm. akvaariotukkuja ja näyttelytiloja. Sisämarkkinatuonti ja -vientii avoimiin koristetiloihin, joissa poistovesi johdetaan puhdistamattomana luonnonvesiin, edellyttää terveystodistusta. Suljettuihin koristetiloihin tapahtuva sisämarkkinatuonti ja -vientii edellyttää vain viranomaisen tekemää ilmoitusta TRACES järjestelmässä mutta ei terveystodistusta.

¹ Neuvoston direktiivi 2006/88/EY vesiviljelyeläimiin ja niistä saataviin tuotteisiin sovellettavista eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista sekä vesieläinten tiettyjen tautien ehkäisemisestä ja torjunnasta (muutos tautilistaan komission direktiivi 2008/53/EY)

Komission asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät luonnonvesistä pyydystetyt kalat, äyriäiset ja nilviäiset, jotka menevät suoraan ihmisravinnoksi tai esimerkiksi istutettaviksi luonnonvesiin. Täten esimerkiksi luonnosta ihmisravinnoksi pyydystettyjen äyriäisten kuten rapujen eläinten terveyttä koskevat ehdot eivät kuulu komission asetuksen soveltamisalaan, vaan niistä säädetään kansallisesti.

1 luku, Yleiset säännökset

1 §: Tarkoitus ja soveltamisala

Asetuksen tarkoituksena on estää eläintautien leviäminen elävien kalojen, äyriäisten ja nilviäisten sekä niistä saatavien ihmisravinnoksi tarkoitettujen tuotteiden sisämarkkinatuonnin ja -viennin välityksellä, ja myös kuljetettaessa näitä eläimiä ja tuotteita Suomen läpi. Tuotteilla tarkoitetaan esimerkiksi kuollutta mutta suolistamatonta viljeltyä kalaa.

Sisämarkkinoihin kuuluvat kaikki EU:n jäsenmaat sekä Norja ja Islanti. Euroopan yhteisö on tehnyt myös eläinten ja elintarvikkeiden kauppaa koskevia sopimuksia Sveitsin, Liechtensteinin, San Marinon, Andorran ja Vatikaanin kanssa.

2 §: Soveltamisalan rajaukset

Asetuksen soveltamisen ulkopuolelle on rajattu koristekalat, -äyriäiset ja -nilviäiset, jos niitä ei ole tarkoitettu myytäväksi tai välitettäväksi ja niitä pidetään sellaisissa ei-kaupallisissa akvaarioissa tai puutarhalammissa, joista ei ole suoraa yhteyttä luonnonvesiin. Tämän toiminnan, kuten kotiakvaarioiden, ei katsota lisäävän merkittävästi eläintautien leviämisen riskiä luonnonvesiin tai vesiviljelylaitoksille.

3 §: Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tässä pykälässä luetellaan muut keskeiset eläinten terveyteen ja elintarviketurvallisuuteen liittyvät säädökset, sekä tuotaviin lajeihin liittyvä muu lainsäädäntö.

4 §: Määritelmät

Asetuksessa on määritelty keskeinen sanasto.

2 luku, Sisämarkkinatuonti

5 § Koristevesieläinten sisämarkkinatuontia koskevat vaatimukset

Koristevesieläinten sisämarkkinakaupan vaatimuksista säädetään komission asetuksen N:o 1251/2008 luvussa III. Avoimiin koristetiloihin tuotaessa on karpin, koikarpin ja lohikalajien täytettävä samat eläintautiehtot kuin viljelyyn tuotaessa ja myös terveystodistusmalli on sama (liite II A). KHV-tautivapauden osoittaminen on vielä tätä asetusta kirjoittaessa kesken. Jos Suomi hyväksyy KHV-vapaaksi maaksi tai Suomi hakee seurantaohjelmaa, niin myös tämän taudin vapautta edellytetään karppien ja koikarppien sisämarkkinatuonnissa EU:n jäsenmaista ja EU:n ulkopuolisista maista.

Suomella on lisäksi karpin kevätviremiaa (SVC) koskevat lisävakuudet koko maassa, jolloin avoimiin koristetiloihin tuotavien karppien, ruohokarppien, hopea- ja marmoripaksuotsien, ruutanoiden, kultakalojen, särkien, säyneiden, suutareiden ja monnien on oltava SVC-vapaita. Komission lisävakuuspäätöksen 2004/453/EY ehdot on yhdistetty TRACES-todistuksessa komission asetuksen N:o 1251/2008 ehtoihin (1251/2008 / 2004/453 Viljelyyn, uudelleensijoituk-

seen, istuta ja ongi kalastuspaikoille, avoimiin koristetiloihin ja istutukseen), joten tarvitaan vain yksi terveystodistus. Valmisteilla on kuitenkin muutos komission asetukseen N:o 1251/2008, jossa lisävakuustautien ehdot ja taudeille herkät lajit liitetään tähän asetukseen ja sen terveystodistuksiin ja kumotaan komission päätös 2004/453/EY. Muutos astunee voimaan 1.1.2010.

Koristevesieläinten sisämarkkinakauppa suljettuihin koristetiloihin ei edellytä terveystodistusta mutta kuitenkin ilmoitusta TRACES-ohjelmalla. Tämä on uusi vaatimus aikaisempaan verrattuna.

Ensimmäisessä momentissa muistutetaan kaupallisia toimijoita maa- ja metsätalousministeriön päätöksen vesiviljelyrekisteristä (212/1996) vaatimuksista. Päätös koskee myös ei-trooppisia, eli kylmänveden koristekaloja ja –rapuja, jotka määrittellään tarkemmin tässä asetuksessa.

Toisessa momentissa asetetaan komission asetuksen N:o 1251/2008 edellyttämäksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Tämä koskee myös asetuksen N:o 1251/2008 artikla 4 toista momenttia, jonka mukanaan suljetuista koristetiloista avoimiin tiloihin siirtäminen edellyttää Eviran lupaa.

6 §: Vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden sisämarkkinatuonnin vaatimukset

Vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakaupan vaatimuksista säädetään komission asetuksen N:o 1251/2008 luvussa III. Asetus sisältää terveystodistusmallit viljelyyn, istutuksiin, istuta ja ongi –kalastukseen, avoimiin koristetiloihin ja uudelleensijoitukseen (koskee lähinnä nilviäisiä) tuotaville eläville eläimille, sekä ihmisravinnoksi tarkoitetuille viljelystä peräisin oleville eläville eläimille ja tuotteille, kuten suolistamattomalle viljellylle kalalle.

Uudet terveystodistusmallit sisämarkkinakaupassa ovat komission asetuksen N:o 1251/2008 liitteessä II A (tuonti viljelyyn, istutuksiin, avoimiin koristetiloihin, uudelleensijoitukseen.) ja B (tuonti ihmisravinnoksi). Asetus sisältää myös listan terveystodistuksissa viitattaviin vektorilajeihin, jotka voivat siirtää taudinaiheuttajia sairastumatta itse.

Kunkin maan vesiviljelyä harjoittavat yritykset, joilla on viranomaisen hyväksymä terveyslupa, tullaan julkaisemaan komission päätöksen 2008/392/EY mukaisesti komission verkkosivulla olevien linkkien kautta (http://ec.europa.eu/food/animal/liveanimals/aquaculture/health_status_en.htm).

Voimassa on edelleen komission ns. lisävakuuspäätös 2004/453/EY², joka koskee SVC-, IPN- ja BKD-tauteja sekä *Gyrodactylus salaris* loista. Suomella on lisävakuuksia kaikkien näiden tautien vastustamiseksi. Tämän päätöksen 2004/453/EY ehdot on yhdistetty terveystodistuksessa komission asetuksen N:o 1251/2008 ehtoihin (*1251/2008 / 2004/453 Viljelyyn, uudelleensijoitukseen, istuta ja ongi kalastuspaikoille, avoimiin koristetiloihin ja istutukseen*), joten tarvitaan vain yksi terveystodistus. Valmisteilla on kuitenkin muutos komission asetukseen N:o 1251/2008, jossa lisävakuustautien ehdot ja taudeille herkät lajit liitetään tähän asetukseen ja terveystodistuksiin ja kumotaan komission päätös 2004/453/EY. Muutos astunee voimaan 1.1.2010.

² Komission päätös 2004/453/EY neuvoston direktiivin 91/67/ETY täytäntöönpanosta vesiviljeltyjen eläinten eräiden tautien vastaisten toimenpiteiden osalta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tuotaessa kaloja Suomeen edellytetään VHS-, IHN-, ISA- ja SVC-vapautta koko maahan, sisämaahan tuotaessa lisäksi IPN- ja BKD-vapautta³ ja Ylä-Lappiin tuotaessa lisäksi *G. salaris* vapautta. KHV- ja äyriäisten valkopilkuttaudin (WSD) vapauden osoittaminen on vielä tätä asetusta kirjoittaessa kesken. Jos Suomi hyväksytään KHV- ja WSD -vapaaksi maaksi tai Suomi hakee vapautteen tähtäävää seurantaohjelmaa, niin KHV-vapautta tullaan edellyttämään karppien ja koikarppien tuonnissa ja WSD-vapautta rapujen tuonnissa sekä EU:n jäsenmaista että EU:n ulkopuolisista maista.

Ensimmäisessä momentissa muistutetaan kaupallisia toimijoita maa- ja metsätalousministeriön päätöksen vesiviljelyrekisteristä (212/1996) vaatimuksista. Päätös koskee viljeltyjä kaloja ja –rapuja.

Kolmannessa momentissa asetetaan komission asetuksen N:o 1251/2008 edellyttämäksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Komission asetus antaa mahdollisuuden tuoda väljemmillä terveystoimilla luonnonvesistä pyydystettyjä kaloja, äyriäisiä ja nilviäisiä viljelyyn, jos ne tuodaan suoraan Eviran hyväksymään karanteeniin. Karanteenin minimivaatimukset on asetettu komission päätöksessä 2008/946/EY. Myös tauteja levittäviä vektorilajeja, jotka on lueteltu komission asetuksen N:o 1251/2008 liitteessä 1, voidaan tuoda karanteenin kautta.

Direktiivin 2006/88/EY artikla 11 antaa mahdollisuuden ohittaa terveystoimukset, mikäli eläimet tuodaan toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa tutkimustiloihin. Tämä poikkeus on otettu huomioon neljännessä momentissa, jonka mukaan tuonti tutkimustarkoituksiin edellyttää Eviran lupaa.

Kalastuksessa syötteinä käytettävien elävien kalojen, äyriäisten ja nilviäisten tuontikielto säilyy ennallaan. Elävien syöttikalojen tuontiin liittyy korkea eläintautiriski, minkä vuoksi ko. kalojen tuonti on kielletty kansallisesti kokonaan.

7 §: Luonnonvaraisten vesieläinten ja niistä saatavien tuotteiden sisämarkkinatuontia koskevat vaatimukset

EU:n sisämarkkina-alueelta luonnonvesistä tuotavat, suoraan tai karanteenin kautta Suomen luonnonvesiin meri- tai sisävesialueelle istutettavat kalat, äyriäiset ja nilviäiset ja näiden sukusolut ovat komission asetuksen N:o 1251/2008 soveltamisalan ulkopuolella, joten tällainen tuonti edellyttää Eviran tuontilupaa kuten aikaisemminkin. Tästä on esimerkkinä luonnonvaraisten ankeriaiden ja rapujen tuonti istutettavaksi. Elintarvikkeeksi tarkoitettujen luonnonvaraisten rapujen sisämarkkinatuonnissa on noudatettava maa- ja metsätalousministeriön antamaa asetusta ensisaapumistoiminnasta (118/2006). Luonnonvesistä esim. tutkimuksiin tuotavien kalojen, äyriäisten ja nilviäisten tuonti edellyttävää Eviran tuontilupaa. Mikäli luonnonvaraisia kaloja, äyriäisiä ja nilviäisiä tuodaan viljelyyn, on edettävä 6§:n mukaisesti.

Kalastuksessa syötteinä käytettävien luonnonvaraisten elävien kalojen, äyriäisten ja nilviäisten tuonti on kiellettyä. Elävien syöttikalojen tuontiin liittyy korkea eläintautiriski, minkä vuoksi ko. kalojen tuonti on kielletty kansallisesti kokonaan.

³ VHS: Virusperäinen verenvuotoseptikemia; IHN: Tarttuva vertamuodostavan kudoksen kuolio; ISA: Tarttuva lohen anemia; KHV: Koikarpin herpesvirus; SVC: Karpin kevätviremia; IPN: Tarttuva haimakuoliotauti; BKD: Bakteeriperäinen munuaistauti eli renibakterioosi

Luonnonvaraisista vesieläimistä saatavilla tuotteilla tarkoitetaan esim. perkaamatonta luonnonkalaa. Kuolleen luonnonkalan tuontiin ei aseteta erityisiä ehtoja, mutta edellytetään kuitenkin, että eläintautien leviämisen vaaraa ei synny esimerkiksi perkauksen yhteydessä.

3 luku, Sisämarkkinavienti

8 §: Vesiviljelyeläinten, luonnonvaraisten vesieläinten ja niistä saatavien tuotteiden sekä koristevesieläinten sisämarkkinavientiä koskevat vaatimukset

Vesiviljelyeläinten ja niistä saatavien tuotteiden sekä koristevesieläinten eläinten terveyttä koskevista sisämarkkinaviennin ehtoista säädetään myös komission asetuksessa N:o 1251/2008. Viljelykalojen ja avoimiin koristetiloihin tarkoitettujen kylmänveden koristekalojen vientierien on lisäksi täytettävä komission päätöksen 2004/453/EY mukaiset IPN-, BKD- ja SVC-tauteja sekä *G. salaris* -loista koskevat lisävakuusvaatimukset. Päätöksen 2004/453/EY liitteen I luvussa II on listattu ne taudit, joita lisävakuusvaatimukset koskevat Ruotsissa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Tanskassa ja Irlannissa.

Vietäessä luonnonvaraisia vesieläimiä tai tällaisista eläimistä peräisin olevia tuotteita on noudatettava vastaanottajamaan viranomaisten asettamia tuontiehtoja.

4 luku, Suomen alueen kautta kuljetettavat erät

9 §: Suomen kautta kuljetettavien vesiviljelyeläinten, luonnonvaraisten vesieläinten ja niistä saatavien tuotteiden sekä koristevesieläinten eläintauteja koskevat vaatimukset

Kuljetettaessa vesiviljelyeläimiä, luonnonvaraisia vesieläimiä ja näistä saatavia tuotteita tai koristevesieläimiä muista jäsenvaltioista Suomen alueen kautta toiseen jäsenvaltioon tai kolmannen maahan on varmistettava, että kuljetuksesta ei aiheudu eläintautien leviämisen vaaraa. Suurin riski liittyy veden vaihtoon, josta säädetään 10 §:ssä.

Komission asetuksen N:o 1251/2008 luvussa V säädetään vesiviljelyeläinten, mätimunien sekä suolistamattomien kalojen kuljetuksesta kolmannesta maasta Euroopan unionin jäsenvaltioiden kautta kolmanteen maahan, joko suoraan tai varastoinnin jälkeen.

5 luku, Kuljetusta koskevat säännökset

10 §: Kuljetusta, merkintää ja veden vaihtoa koskevat säännökset

Momentin 1 mukaisesti komission asetuksen N:o 1251/2008 terveystodistuksessa on listattu kuljetusta koskevat vaatimukset. Tämän MMM:n asetuksen 10 §:n toisessa momentissa pannaan toimeen myös vesiviljelyeläinten terveysdirektiivin 2006/88/EY artiklan 13 mukaiset ehdot koskien kuljetusveden vaihtamista. Kuljetusvettä saadaan vaihtaa vain kunkin maan viranomaisen hyväksymässä paikassa, jotta estetään tautien leviäminen luonnonvesiin. Suomessa vedenvaihtopaikka ilmoitetaan rekisteröinnin yhteydessä ja sen hyväksyy läänineläinlääkäri.

6 luku, Muut säännökset

11 §: Eläintautitilanteen muutos

Komission erikseen antamat, sisämarkkinatuontia ja -vientiä rajoittavat suojapäätökset löytyvät maa- ja metsätalousministeriön www-sivulta

<http://www.mmm.fi/fi/index/lainsaadanto/elainlaakintolainsaadanto/suojapaatokset.html>

